

Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite
Møte fredag den 17. desember 1965 kl. 9.

Møtet ble ledet av formannen, R ø i s e l a n d .

Til stede var: Bratteli, Hambro, Korvald, Langhelle, Hovdhaugen (for Leiro), Erling Petersen, Røiseland, Stray, Ingvaldsen, Hønsvold, Magnus Andersen, Borgen, Aano (for Brommeland), Christiansen, Garbo, Gerhardsen og Treholt.

Av Regjeringens medlemmer var statsråd Willoch til stede.

Dessuten ble følgende embetsmenn gitt adgang til møtet:

Fra Utenriksdepartementet ekspedisjonssjef Rogstad.

Fra Handelsdepartementet ekspedisjonssjef Stokke.

Formannen: Møtet er kalla saman for at handelsministeren skal få gjere greie for den britiske eksportstøtten og Norges svar.

Statsråd Willoch: På grunn av den interesse denne sak har vakt tidligere, har jeg antatt at det var riktig å be om denne komites reaksjon før vi sendte vårt svar. Jeg har tillatt meg å sende til komiteens medlemmer in extenso vårt utkast til svar til den britiske ambassadør. Jeg nevner for ordens skyld at det ikke var vår tanke med det å plage komiteen med redaksjonen, men jeg syntes det var den greieste måte å orientere komiteens medlemmer på når det gjelder det standpunkt vi var kommet frem til at det var hensiktsmessig å ta, og den argumentasjon vi ville benytte.

Konklusjonen står i brevet nederst side 3 og på side 4. Jeg antar at det ikke er hensiktsmessig at jeg bruker tid til å gjennomgå det hele, men jeg vil gjerne få gi uttrykk for hva jeg anser som et par vesentlige momenter.

Den britiske regjering ønsket ved møtet i København ikke bare å hindre legal drøftelse av dette spørsmål i EFTA, men den fikk tilslutning til et forslag som sluttet med at dette legale aspekt ikke ville bli forfulgt i formelle internasjonale diskusjoner, hvilket er et videre begrep enn diskusjoner bare i EFTA. Det var noen uklarhet mellom deltakerne i møtet om hvilken rekkevidde dette skulle ha.

Nå er forholdet at i GATT har et medlemsland tatt et forbehold når det gjelder den britiske eksportstøtteordning under en gjennomgåelse av den britiske importavgift.

I all fall mener vi at det ville være prinsipielt uheldig å akseptere – uten i tilfelle i den yderste nød – at man gjennom et vedtak i EFTA skulle fraskrive seg rettigheter etter GATT-avtalen. Vi ser ingen grunn til å understreke dette moment, men vil gjerne ha ført inn i teksten et forbehold som stiller oss fritt på dette område.

Det er det vi mener å ha oppnådd med første avsnitt på side 4 i utkastet. Som en konsekvens av det, og for at det ikke skal være noen misforståelse med hensyn til omfanget av tilbaketrekningen av reservasjonen, vil vi da la denne skje i den form som står i siste avsnitt i brevet, og rett og slett sende hele brevet til EFTA's råd, slik at det har fått full beskjed om reaksjonen.

Jeg kan kanskje få nevne med det samme at jeg på møtet mellom de nordiske samarbeidsministre i Stockholm i går orienterte om vårt utkast til svar. Jeg vil ikke at man skal legge alt for meget i den svenske reaksjon der, men jeg kan til orientering nevne at den svenske handelsminister først ga uttrykk for den oppfatning at man ikke hadde fraskrevet seg noen rettigheter i GATT, men etter en liten ordveksling om dette ga han i det minste uttrykk for at det måtte være riktig ikke uten videre å fraskrive seg sine rettigheter på det område.

Jeg vil ikke overdimensjonere dette spørsmål, idet jeg regner det som lite hensiktsmessig for Norge å ta opp dette spørsmål der. Det er flere medlemmer i GATT, som etter hva jeg forstår, har – for å bruke et litt populært uttrykk – sine "svin på skogen" i slike saker, så jeg vil ikke si det er sannsynlig at dette spørsmål kommer opp. Men hvis det skulle komme opp, ville jeg synes det var en uheldig situasjon at man skulle være avskåret fra å ta standpunkt på fritt grunnlag.

En vesentlig del av problemet ligger jo i dette at den britiske eksportstøtte vil fortsette uforminsket også når det gjelder markeder utenfor EFTA, i tillegg til det som blir igjen innenfor EFTA.

Man kan kanskje vurdere noe forskjellig om tiden nå er kommet så langt at det er nødvendig for oss å komme med den innrømmelse vi her har gjort. Vi antar at vi nå har gitt så vidt klart uttrykk for vår misnøye med den britiske behandling av disse spørsmål, at vi ikke skulle tjene rimelige interesser ved å fortsette å holde saken oppe, men at det passende tidspunkt nå kunne være inne til å gi den reaksjon som her er nevnt.

Formannen: Må eg få spørje: Men er det då sannsynleg at Storbritannia reknar med at dei med dette også skulle hindre EFTA i å ta dette opp utanfor EFTA? Ein kan ha ein mistanke om at dei har tenkt det, men er det også klart at dei har gjort det? Den svenske handelsminister har altså rekna med at dei snautt har tenkt lenger enn til EFTA, men det er ille nok dersom dei har tenkt på det der.

Statsråd Willoch: Et norsk notat fra møtet inneholder følgende om et innlegg fra handelsminister Jay:

Han bekreftet på spørsmål at en på britisk side oppfatter EFTA-landenes forpliktelse til ikke å reise spørsmålet om ordningens legalitet som omfattende et hvert internasjonalt forum hvor saken kan tenkes reist.

Jeg har kontrollert dette med det britiske referat og finner at det for så vidt gir et riktig uttrykk. Men jeg legger til at det er vårt håp at vi med den formulering vi har valgt på side 4 i dette brev, allikevel skulle unngå at man snakker mer om denne side av vår reaksjon fordi vi synes at vi ved en slik reaksjon som denne skulle ha dempet det hele så vidt ned at det skulle være akseptabelt for alle parter.

Erling Petersen: Denne komite er jo konstruert for å diskutere prinsipper og beslutninger, men når vi får forelagt en sak i et fullstendig dokument, må vi gi vår mening til kjenne om dette dokument som sådant, uten at denne komite selvfølgelig på noen måte kan fungere som redaksjonskomite.

Denne saken er jo blitt et tilfelle av løven og skinnfellen, det må man vel si, og det gir en meget delikat situasjon å håndtere. La meg komme tilbake til hva jeg tidligere har sagt om betydningen av nyanser i uttrykksmåten.

For å ta en ting på side 2, så har man der et uttrykk som "angripe lovligheten av den reduserte ordning". Det er klart at det er et kolossalt sterkt uttrykk. Hvis man sier at lovligheten ikke er til stede, beskylder man motparten for å være lovbrøyer. Det kan man gjøre hvis man for å følge opp en aksjon, vil være ute med stålhansken. Men når man er på retur, passer neppe et slikt uttrykk. Hvis man diskuterer lovmessigheten, er det straks noe annet. Jeg tror man skal overveie denne type av formuleringer.

Dessuten tror jeg ikke at den argumentasjon man her har, er den aller heldigste for å legge opp til den konklusjon man har. Da jeg leste dette, fikk jeg inntrykk av helt til jeg kom til side 3, at nå ville vi virkelig kjøre hardt i dette spørsmålet, og så kommer det plutselig på side 4 en helt annen tone inn, der "kan den norske regjering trekke tilbake reservasjonen."

Jeg tror at med den konklusjon burde man heller ha bygget opp sånn at man sa bakgrunnen for den norske aksjon i København var det og det, og så kjørte opp med alle prosenter og hele sakssammenhengen, og så sa at da problemet for de andre partnere er sånn og sånn, kom man til at man de facto ville trekke tilbake den reservasjon man hadde. I det tilfelle behøvde man ikke bruke de formuleringer en her har, og som i grunnen går hver sin vei på de tre første og den siste siden. Da får man dessuten ved å bruke uttrykket de facto med at man har reservert seg, men man har ikke gjentatt akkurat hele det standpunkt man hadde i København.

Jeg vil bare ha antydning dette, uten selvsagt å ta opp noen redaksjonskomitedebatt om saken.

Ingvaldsen: Jeg vil først få lov å spørre: Hva betyr MFN, som står på side 2?

Statsråd Willoch: Det er en forkortelse av det engelske uttrykk "most favoured nation", som betyr mestbegunstiget nasjon.

Jeg kan kanskje få lov å innskytte at det er et tilfelle hvor det kan være vanskelig å finne en noenlunde grei oversettelse til norsk som ikke samtidig bryter med den tekst man har benyttet på engelsk.

Ingvaldsen: Jeg har lyst til å komme med et spørsmål rent generelt. På de områder hvor jeg har erfaring, er det engelske marked i praksis helt stengt for import fra Norge, og samtidig er de meget hissig av og til på å eksportere hit, og de opptrer raskt og klager over både det ene og det andre hvis de møter vanskeligheter. Når nå englenderne har gått til et slikt skritt som kommer litt bort fra forutsetningene i EFTA-avtalen, hvilke muligheter har vi for å bruke de samme midler? Jeg mener at man kan jo snu saken om og si at når England finner det nødvendig å gjøre dette, hvorfor skal vi fraskrive oss de samme muligheter i påkommende tilfelle? Jeg tror nemlig det kan bli aktuelt for oss å treffe sånne tiltak fremover. Når saken nå først skal fremmes, kunne jeg tenke meg det var av en viss

interesse om man la det hele opp sånn at man beholdt muligheten for å benytte de samme midler, og at vi altså ikke tar et sånt standpunkt at det var uråd.

Statsråd Willoch: Først vil jeg, i anledning av hr. Erling Petersens bemerkning, minne om at jeg ved møtets begynnelse pekte på at det ikke var vår tanke å anmode komiteen om å ta arbeidet med å delta i hele redaksjonen av brevet, men vi er selvfølgelig glad over de råd som kan komme.

Ellers vil jeg si – når det gjelder redaksjonen, at man må ta i betraktning at delvis er dette oversatt fra engelsk til norsk, delvis skal det oversettes fra norsk til engelsk, og da vil enkelte uttrykk lett få en annen nyanse. Jeg hadde tenkt å se meget nøye på nyanseringen på engelsk, for det er jo den engelske tekst som går ut.

Når det angår uttrykket "angripe lovligheten", så er det kanskje en litt stiv oversettelse av det uttrykk engelskmennene selv har brukt, nemlig "challenge the legality". Men jeg kan ikke se noen grunn til å opphøre med å bruke det uttrykk engelskmennene selv har introdusert når det gjelder den side av saken.

Med hensyn til hr. Ingvaldsens spørsmål vil jeg minne om at vi under diskusjonen i København pekte på faren for at man ville få en vekst i slike ordninger i det hele tatt. Jeg var også inne på tanken om å gjenta dette her. Når jeg ikke gjorde det, var det delvis ut fra en indrepolitisk betraktning. Hvis vi for sterkt indikerer at vi kan komme til å måtte gjennomføre tilsvarende tiltak, vil vel det skape visse forventninger på norsk hold som det kan bli meget vanskelig å innfri, idet dette jo også er nokså kostbare tiltak som i tilfelle vil reise nokså vidtgående statsfinansielle spørsmål. Imidlertid vil jeg anta at i det samme omfang som britene har gjort det, vil vi, under henvisning til britenes slette eksempel, til nød kunne forsvare utad å gjøre det. Men jeg vil nok si at jeg ville synes det var nokså synd å gjøre det, for man kan si at det er ille at ett land har gjort en sånn ting, men hvis et land til gjør det, har man fullstendig åpnet slusene.

Jeg kan nevne at en finsk regjeringsdelegasjon under henvisning til dette britiske forslag, har lagt frem et annet forslag om eksportstimulerende tiltak, som imidlertid hadde et slikt preg at ikke bare var det i strid med EFTA-avtalens ånd og en rimelig fortolkning av avtalen, men det var direkte i strid med teksten. Dette forslag ble lagt frem bl.a. med henvisning til at når andre kunne gjøre slik, måtte de også kunne gjøre det. Dette reagerte bl.a. vi mot, og finnene har foreløpig trukket sitt forslag tilbake, fordi de innså at det ville være betenkelig å fortsette med brudd på avtalen.

Ingvaldsen: Jeg er tilfreds med den forståelse, men jeg vil understreke at etter min mening er det en total misforståelse å tro at Norge som et lite land har råd til å drive teoretisk handelspolitikk og etterleve idealene i alle avtaler, når våre partnere benytter et hvert smutthull og en hver anledning til omgørelser.

Borgen: Det er mulig det har vært gitt orientering om dette forholdet i møter hvor jeg ikke har vært til stede. For meg oppsto det inntrykk da jeg leste dette

brevet, at siste avsnitt kom som litt av et antiklimaks, men ut fra den – jeg kan si – motsatte tankegang av den hr. Erling Petersen ga uttrykk for.

Jeg stusset over at det skulle være nødvendig å komme med denne innrømmelsen nå. Det er mulig det har vært forklart før hvordan det henger sammen, og hvorfor det i tilfelle er nødvendig. Men hvis vi har tid og handelsministeren vil være brydd med det, ville jeg sette pris på å få rekapitulert litt hvorfor det anses påkrevd å komme med en sånn innrømmelse nå.

Med det samme jeg har ordet, vil jeg si i relasjon til det hr. Ingvaldsen nevnte, at man må kunne oppfatte det slik at det ligger implisitt en adgang for norske myndigheter til å nytte de samme metoder som britene har brukt, selv om det ikke ble sagt direkte. Og hvis vi nå går til denne innrømmelsen som er skissert her, må det være desto tydeligere. En annen sak er om det i gitte tilfelle vil være opportunt å gjøre det, og om en har råd til å gjøre det. Men jeg mener at generelt sett og prinsipielt må adgangen være der all den tid dette nyttes fra engelsk side.

Formannen: Eg synest dette opplegget frå Regjeringa er logisk. Vi fastholder at vi er ueinige i denne britiske ordninga, og vil motarbeide den ut frå ei praktisk og prinsipiell vurdering. Men vi fråskriv oss retten til å angripe den juridisk innan EFTA-pakten på grunnlag av EFTA-avtalen. Det har vi forbeholdt oss rett til å kunne gjere før, men det har vi no fråskrive oss. Men vi fråskriv oss ikkje retten til å halde fast på vårt syn under Kennedy-runden og i GATT.

Det er ei viss innrømming overfor Storbritannia, det er rett det hr. Borgen sa. Men i denne komiteen er det også gjeve uttrykk for at da Storbritannia er vår største handelspartner, bør vi så langt det er råd, prøve å vere imøtekomande.

Eg synest vi må kunne tøyje oss så pass som dette. Etter det handelsministeren seier, ser det også ut til at vi kan vente ei viss støtte også fra Sverige for dette synet.

Eg kan ikkje skjønne at det praktisk eigentleg vil ha nokon skadeverknader for oss om vi sluttar å diskutere dette på juridisk grunnlag i EFTA, når vi kan diskutere det på praktisk og prinsipielt grunnlag, men ikkje på det juridiske. For min part må eg vere einig med handelsministeren i opplegget.

Statsråd Willoch: Når det gjelder det viktige realitetsspørsmål som hr. Borgen var inne på, om vi i det hele tatt bør gi noen innrømmelse, vil jeg si at det er et vesentlig spørsmål som jeg for min del har overveiet meget. Det er absolutt en tenkelig linje å fastholde vårt syn. Men vi må være klar over at hvis vi skal gjøre det, da kan det komme til en storm i EFTA, og det må da forutsettes absolutt 100 prosent samlet innenlandsk tilslutning til at man ikke på noe tidspunkt vil gi seg. Hvis man efter en slik linje på et noe senere tidspunkt skulle komme i tvil om klokskapen i å ta den stormen, er det like godt å reagere nå.

Nå kan man spørre: Hvorfor har man da ikke reagert tidligere? Jeg tror vi kan konstatere at vi hittil hos våre EFTA-partnere – faktisk nesten i den britiske regjering – har vunnet en viss forståelse for en klar og prinsipiell holdning i denne sak. Men nå nærmer vi oss et punkt hvor de andre EFTA-land vil føle at de blir skadelidende hvis vi fortsetter striden, og at vi vil bringe dem opp i uleilighet. Da

tror jeg tiden er inne til å konstatere at vi ikke får noe støtte i en juridisk diskusjon. Uten støtte er den bortkastet, for det er dessverre ikke noen høyesterett det her dreier seg om, det er et handelsforum. Og det var altså tanken ikke å gi denne innrømmelsen noen annen legal form enn at vi konstaterer at her får vi ikke "rettens" medhold, altså lar vi være å reise sak. Det er den begrunnelse som ligger under fra vår side.

Jeg vil gjerne gi uttrykk for at jeg deler helt ut hr. Ingvaldsens syn, at vi som et lite land må ta reelle hensyn i handelspolitikken. Man kan vel kanskje modifisere det derhen at man bør være forsiktig med teoretiske betraktninger som går ut over reelle hensyn. Jeg tror ikke vi på noen måte vil gå ut over reelle hensyn ved disse formuleringer. Det som er skrevet med hensyn til tilsvarende ordninger i andre land, er bare skrevet for å sikre vår egen handlefrihet når det gjelder de krav som kan komme til å oppstå. Jeg tror det ville være nokså betenkelig om vi skulle skape en slik situasjon at vi drev oss selv til å gjennomføre tilsvarende tiltak, for det er spørsmål om det er en fornuftig anvendelse av pengene. Det ville jeg nødvendig medvirke til, og dette brevet måtte offentliggjøres, skulle jeg tro, når det er sendt.

Erling Petersen: Har det vært øvet noe press for å få et svar og en avgjørelse når det gjelder denne saken? I tilfelle av at det ikke har vært det, hva vil hende hvis vi venter seks måneder med å sende et slikt brev?

Med det samme jeg har ordet, vil jeg si meg tilfreds med at man vil bruke uttrykket "challenge the legality". Hvis min engelsk er god nok, svarer det til uttrykket "lovmessigheten" og ikke "lovligheten", noe som jeg påpekte.

Bratteli: Det er selvfølgelig ikke så lett å ta detaljene i en sak som denne når den blir lagt fram praktisk talt over bordet – selv om vi riktignok fikk dette papiret i går.

Når det gjelder den egentlige konklusjon, har jeg for min del ikke noe å merke til den under de omstendigheter som foreligger. Men jeg må si at jeg også satt igjen med en følelse av etter å ha lest igjennom dette utkastet til brev, at hensett til det som til slutt ble konklusjonen, virket en del av fremstillingen i hvert fall i den norske versjonen på meg som om den sto litt på skruer. Men vi kan der bare dekke oss bak det som også er presisert, at det ikke er denne komite som skal ha ansvaret for den redaksjonelle form denne henvendelsen får. Jeg synes likevel det er riktig å si dette.

Jeg skal ikke gå nærmere inn på realitetene her. Men det er vel slik, så vidt jeg kan se i farten her – og det kan vel handelsministeren bekrefte eller avkrefte – at den legale adgang til å treffe tiltak når en kommer i betalingsbalansevanskeligheter, åpner adgang til kvantitative restriksjoner, slik at lovlig kunne engelskmennene ha satt i gang kvantitative restriksjoner for så vidt de hadde betalingsbalansevanskeligheter. Men de valgte her en annen form, og det har vært mye diskutert her i landet hvilken form som egentlig ville ha rammet oss hardest. Det skal jeg imidlertid ikke gå nærmere inn på her. Men fordi de valgte en annen

form, og for så vidt en annen fremgangsmåte, er en kommet opp i disse vanskelighetene.

Men når det gjelder det som aktuelt foreligger nå, er jeg enig i konklusjonen. Jeg vil ikke ha noe imot at en ser om igjen på en del av de første sidene i skrivet, men det får være Regjeringens ansvar.

Statsråd Willoch: Jeg vil gjerne få understreke at dette tiltak ikke kan begrunnes med øyeblikkelige vanskeligheter i den britiske betalingsbalanse alene. Det er uttrykkelig presisert at dette er ment å skulle bli en varig ordning, også etter at de aktuelle britiske betalingsbalanseproblemer er løst. Jeg er helt enig i at det ville være grunn til en annen reaksjon hvis det var kommet noe uttrykk for at man ville avvikle eller modifisere ordningen når betalingsbalanseproblemene var kommet i en annen stilling i Storbritannia, men vi har ikke fått det minste ymt om det. Det ser tvert imot ut til at engelskmennene selv regner med at deres øyeblikkelige betalingsbalanseproblemer skal bli løst i løpet av 1966, men at de likevel legger meget stor vekt på i årene etter 1966 å beholde ordningen i den bare svakt modifiserte form som det her er tale om. Det har ført til at man har sett saken som mer alvorlig enn man ellers ville ha gjort.

Korvald: Jeg vil bare uttale at jeg er enig i konklusjonen. Det forekommer meg at det mangler en overgang til siste ledd, men vi er jo ikke – som det har nevnt flere ganger her – noen redaksjonskomite. Når man leser det som står her, stusser man uvilkårlig fordi det vises tilbake, og så trekker man likesom en helt annen konklusjon enn den man bygde opp til. Men etter den forklaring som statsråden har gitt, skjønner jeg fullt ut sammenhengen og betydningen av fremstillingens realitet. Jeg vil imidlertid gjerne peke på det forholdet.

Formannen: Så vidt eg forstår, gjeld ikkje dette den britiske importavgifta på 15 eller 10 pst. Det er ikkje den vi diskuterer. Vi diskuterer retten til varig å kompensere innanlandske avgifter gjennom subsidiestøtte, og det er om det Trygve Lie i Wien har brukt voldsomt sterke uttrykk. Så vidt eg veit, er det ingen hos oss som har godtatt denne ordninga. Er ikkje det rett, at det er dette spørsmålet det gjeld og ikkje den engelske importavgifta på 15 eller 10 pst.?

Statsråd Willcoh: Jo.

Ingvaldsen: Jeg er ikke sikker på om mitt inntrykk er helt korrekt, men jeg vil gjerne si at når man leser dette, virker det som om man på de første 2 ½ sidene peker på at man ikke synes dette er riktig, at det ikke er korrekt, og at man i det hele tatt ikke liker det. Så kommer man til nest nederste avsnitt på side 3, hvor det heter:

"Imidlertid opprettholder den britiske regjering ennå det standpunkt at den ikke en gang vil gjennomføre den begrensede modifikasjon som er foreslått med mindre den norske regjering forplikter seg til ikke å bestride legaliteten av den ordning som vil gjenstå etter modifikasjonen."

Og etter det frafaller man så det hele.

Jeg har festet meg ved uttrykket "forplikter seg til ikke å bestride legaliteten". Det ville være lettere for meg å fordøye det hvis det sto at den norske regjering "ikke vil" osv. Det er etter min mening nokså hardt rent generelt og offisielt å forplikte seg til ikke å bestride lovligheten av noe man i realiteten mener er ulovlig.

Statsråd Willoch: Jeg vil bare med en gang si at jeg tror at den mest praktiske reaksjon på denne bemerkning er at vi under utarbeidelsen av den engelske tekst prøver å ta hensyn til den. Jeg kommer stadig tilbake til dette at nyanseringen må skje under utskrivningen på engelsk. Da vil vi selvfølgelig, så langt det er mulig, ta hensyn til de betraktninger som er kommet til uttrykk her.

Hambro: Jeg vil meget nødig gå inn på en redaksjonskomitedrøftelse her, men jeg skjønner ikke helt noe som her er sagt, og jeg må få lov til å komme med et spørsmål.

På side 2 står det "angripe lovligheten av", og på side 3 står det "bestride legaliteten av". Hvis jeg forstår det rett, skal begge uttrykk være en norsk versjon av det engelske uttrykk "challenge the legality". "To challenge the legality" betyr simpelthen "å angripe lovligheten." "Legality" vil si at det skal være "legal", altså i overensstemmelse med de lovlige normer. Det er mulig at det er min juridiske fantasi som ikke strekker seg langt nok, men jeg skjønner ikke helt representanten Erling Petersens nyansering mellom å "angripe lovligheten" og å "angripe lovmessigheten" – som var de to uttrykk han brukte. Jeg skjønner ikke dette helt, for hvis man vil "challenge the legality", sier man simpelthen at man mener at det er "illegal", at det ikke er lovlig – det er "against the law".

Statsråd Willoch: Jeg holder meg til den engelske teksten på dette punkt, og jeg finner det mindre vesentlig hva det akkurat heter på norsk. Vi har tenkt å bruke det samme uttrykk som engelskmennene har brukt: "challenge the legality".

Hambro: Det betyr altså: "We mean that it is illegal."

Ingvaldsen: Jeg er ikke på noen måte god i engelsk, men "to challenge the legality" vil jeg si er å utfordre lovligheten av noe. Man bestrider den ikke, men man betviler den.

Statsråd Willoch: Jeg kan kanskje få si til det at jeg synes valget av uttrykk på engelsk er helt problemfritt, for engelskmennene har selv introdusert et uttrykk som det er naturlig for oss å holde oss til.

Ragnar Christiansen: Hr. Erling Petersen stilte et spørsmål om hva som ville skje om man ventet seks måneder med å sende dette brevet, og han har ikke fått noe svar på det spørsmålet. Jeg er også interessert i hva svaret på det er.

Statsråd Willoch: Jeg beklager meget at jeg overså dette spørsmålet, som jeg har notert at jeg skulle svare på.

Vi har hatt gjentatte henvendelser fra den britiske ambassadør, delvis ledsaget av skriftlige reaksjoner fra London, om dette. Vi har sagt at vi gjerne vil ta den tid vi trenger til å overveie saken omhyggelig, og derefter vil svare. Videre har den britiske handelsminister, og en stedfortreder for Mr. Brown også under siste ministermøte i OECD i Paris igjen reist spørsmål om vi ville svare snart. Vi har fra vår delegasjon i Genève fått spørsmål om de snart kan få anledning til å si at vi vil svare. Vår reaksjon har vært den at vi ikke på noen måte kunne se oss forpliktet til å forhaste oss, at engelskmennene måtte finne seg i at vi i denne sak tok den tid vi syntes vi trengte. Men vi mener altså at nå er det tidspunkt kommet da det vil falle naturlig å gi en reaksjon. Jeg tror nok at hvis vi nå skulle utsette saken ytterligere seks måneder, vil man bringe seg i en situasjon hvor det blir vanskeligere å svare på denne måten enn det er nå.

Ragnar Christiansen: Jeg har oppfattet realiteten i dette slik at det er dette brevet som skal utløse at engelskmennene gjennomfører en modifisert subsidiering av eksporten til EFTA-land, i motsetning til ikke-EFTA-land. Det jeg var ute etter, var om vi hadde pågang også fra de andre EFTA-partnere.

Statsråd Willoch: Nei, ikke ennå, men jeg tror det ligger i vannskorpen hvis vi ikke svarer nå.

Formannen: Ordsiftet om denne saka er då slutt.

Statsråd Willoch: Jeg vet ikke om det er interesse for – siden vi er i den heldige stilling at vi likevel har møte – at jeg ganske kort refererer begivenhetsforløpet i det nordiske samarbeidsministermøte i går.

Formannen: Det må vel vere av interesse.

Statsråd Willoch: Jeg vil bare feste meg ved det vesentligste punkt, som var spørsmålet om utformingen av et utredningsoppdrag for Samarbeidsutskottet. Der har komiteens medlemmer fått til orientering – jeg har nevnt begrunnelsen for det tidlige – det norske utkast til konklusjon.

På møtet i Stockholm utviklet det seg slik at det i og for seg ikke var noe vanskelig å få tilslutning til det norske synspunkt, at man godt kunne akseptere utredningen av alle de sammenknyttede problemer som henger sammen med en eventuell samlet løsning, i en form som ikke ga konklusjoner på forhånd. Vår reaksjon mot utkast fra andre lands side, var først og fremst den at vi nødvendig ville gi et utredningsoppdrag som senere kunne gi inntrykk av at i grunnen hadde man nå innstilt seg på å gjennomføre noe i retning av det som ble utredet. Dette fikk vi tilslutning til etter hvert fra de andre lands side, med et meget vesentlig forbehold, som ble det som til slutt stanset saken.

Det utviklet seg under debatten et forslag som kunne aksepteres både av Sverige, Finland og Norge, og som blant utredningsoppdragene også omfattet en økning av samhandelen med jordbruksvarer i Norden. Vi mente at på utredningsstadiet måtte man kunne strekke seg så langt som til en formulering som denne. Den danske delegat meddelte imidlertid at han ikke hadde fullmakt til å godta noe annet enn en utredning av dette sakskompleks som innbefatter som målsetting en utredning av et felles nordisk landbruksmarked. På dette punkt måtte den finske og den norske delegasjon meddele at vi anså dette som urealistisk, og at vi måtte fastholde at utredningsoppdraget for dette punkts vedkommende ikke godt kunne formulere noen annen oppgave enn å utrede utvidelse av samhandelen på dette området, eller andre formuleringer av samme type. Vi stilte oss meget imøtekommende. Men etter hvert som det ble klarere og klarere at det danske krav var absolutt og ufravikelig, førte denne danske holdning til at det forslag som var akseptabelt for de tre andre nordiske land, ikke kunne vedtas.

Jeg nevner for fullstendighetens skyld at den svenske delegasjon også var villig til å godta den danske formulering, så den stilte seg for så vidt sympatisk til begge linjer. Men vi syntes ikke det ville være i samsvar med den norske linje å godta det.

Bratteli: Jeg vil bare spørre – fordi det blir aktuelt i forbindelse med Nordisk Råd – om det da var siktepunktet at det som eventuelt kan bli resultatet i Nordisk Råd i slutten av januar, blir utformningen av et utredningsoppdrag av noenlunde samme art som det samarbeidsministrene her har vært inne på? Jeg går ut fra at hvis samarbeidsministrene blir endelig enige om et utredningsoppdrag, vil denne utredningen ikke kunne ligge ferdig med konklusjon til Nordisk Råd i slutten av januar.

Statsråd Willoch: Nei, konklusjonen var den at man gjerne ville høre debatten i Nordisk Råd før samarbeidsministrene tok sikte på å utforme et utredningsoppdrag, og det må da være med sikte på den mulighet at det skulle kunne skje noen oppmyking av synspunktene på det mest kontroversielle punkt.

Vi undersøkte om ikke den danske delegasjon kunne ta med seg forslaget hjem til København og studere det, og om man senere kunne få litt videre fullmakter enn den hadde fått til da, men de svarte at det var hensiktsløst, for de hadde en klar beskjed i retning av at en utredning av et utvidet nordisk samarbeid, blant annet omfattende tollharmonisering, også måtte omfatte intet mindre enn en utredning av et felles landbruksmarked. Dette var et ultimatum, og da var saken klar.

Ingvaldsen: Når det gjelder spørsmålet om et utvidet økonomisk samarbeid og en utvidet økonomisk integrasjon i Norden – det er punkt 5 – er jeg for min del uhyre engstelig for en slik utvikling for tiden. Vi ser hvordan svenskene nå på nesten hvert eneste område er helt dominerende konkurransemessig, og ikke minst kapital- og kredittmessig. Jeg har flere ganger fått det inntrykk at svenskene nå betrakter Norge som et utvidet svensk hjemmemarked, og de tar sikte på det over

hele linjen. At vi da skulle legge forholdene til rette for en slik utvikling, ville etter min mening være helt galt.

Statsråd Willoch: La meg bare til det få svare at disse synspunktene – som det er mange som hevder – var en av grunnene til at vi mente det var galt å utforme utredningsoppdraget på en slik måte at man indikerte at man ønsket et bestemt resultat. Men å motsette seg en utredning av visse spørsmål, syntes vi ville være å gå for langt. Men det som skjedde, var at det ikke var den norske, men den danske delegasjon som stanset saken.

Bratteli: Det blir ikke tid til å diskutere dette videre, men jeg vil bare for ordens skyld si at jeg vil ikke formulere mitt syn på den aktuelle situasjon akkurat slik som hr. Ingvaldsen her gjorde. Det kan vi imidlertid diskutere på et annet tidspunkt.

Formannen: Vi får no sjå korleis det går i København. Det mest sannsynlege er vel at det ikkje fører til noko, for det vil vel ikkje bli gjort vedtak som vil bety noko. Eg har ikkje stor tru på det. Men det er klart at det som ligg bak det svenske framlegget, er eit forsøk på å samle Norden når ein skal ta til med forhandlingar med Fellesmarknaden, og det kan vi vere sikre på at Danmark ikkje vil vere med på. Det kjem dei ikkje til å gå med på.

Møtet slutt kl. 9.45.